

Editorial

Humanita jako základní hodnota výchovy a vzdělávání (nejen) ve volném čase

Číslo Caritas et veritas 2/2025 vznikalo s vědomím, že je život v 21. století nesen napětím mezi masivní technologizací, společenskými otřesy a radikálním proměňováním lidských potřeb – a zároveň trvalou touhou po lidskosti, která navzdory přibývajícím nejistotám neztrácí na významu. Práce na většině článků byla proto vedena otázkou, která se v myšlení humanitních a sociálních věd periodicky vrací, ale v časech krize nabývá nové naléhavosti: Může současná výchova a vzdělávání ještě humanizovat člověka? A pokud ano, jakým způsobem?

Tento široký rámec otevírá úvodní rozhovor Jakuba Luksche s profesorem Jakubem Sirovátkou, který se vrací k samotnému jádru tématu: k filozofii výchovy, k pojetí humanity jako klíčového cíle vzdělávání i k její roli v dnešním světě.

Jana Karlová a Lucie Ludvíková v článku *Interim Bridges to 'Them': The Challenges of Education and Living with Diversity Raised by the Ukrainian Crisis* otevírají téma soužití a vzdělávání v diverzitě na pozadí integrace ukrajinských dětí do českých základních škol. Jejich kvalitativní studie ukazuje, jak se kategorie „my“ a „oni“ utvářejí v každodenní školní praxi a jak se paradoxně úspěch integrace často neopírá o systémové nastavení, ale o otevřenost, flexibilitu a improvizaci dovedností jednotlivých pedagogů. Právě tato drobná, ale účinná gesta lidskosti vytvářejí provizorní mosty mezi dětmi, rodinami i kulturami. Humanitu jako princip celostního přístupu zkoumá ve svém textu *Humanity and Spirituality in Social and Pedagogical Rehabilitation* Helena Dojčarová. Věnuje se duchovní dimenzi člověka jako opomíjené, avšak hluboce formující složce rehabilitace. Existenciální analýza, logoterapie, klientsky orientovaný přístup i ekologický model zde otevírají prostor pro pochopení člověka v jeho zranitelnosti, hodnotách a směřování. Text ukazuje, že pedagogická a sociální rehabilitace disponují nástroji, které mohou být nejen odborné, ale také lidsky integrující – a tedy skutečně humanizační.

Papež František ve své encyklice *Fratelli tutti* připomíná potřebu univerzální lásky jako předpokladu budoucnosti lidstva. Jindřich Šrajser se v článku *The Demand for Universal Love in the Globalised World And Its Current Challenges for Social Work Based on the Social Encyclical of Pope Francis Fratelli Tutti (2020)* soustředí na to, jak toto poselství rezonuje v sociální práci. Zkoumá pojmy univerzálního bratrství a sociálního přátelství coby hodnotové rámce, které mohou dodat sociální práci motivační hloubku i etickou kotvu. Autor ukazuje, že humanita v globalizovaném světě není abstraktní ideál, ale praktický úkol, který se dotýká způsobů pomáhání, profesní identity i pohledu na druhého člověka. Do přímé konfrontace s realitou války vstupuje Lyudmyla Ivanyuk. Její text *Ethical Values of Education in Wartime: the Ukrainian Context* analyzuje, jaké etické hodnoty se stávají životně důležitými v ukrajinských vzdělávacích institucích během probíhající války. Empatie, důstojnost, spravedlnost a občanská odpovědnost vystupují jako hodnoty, které mladým lidem pomáhají orientovat se uprostřed chaosu a ztrát. Zároveň však narážejí na institucionální limity i psychologické dopady ozbrojeného konfliktu. Vzdělávání se zde ukazuje jako prostor morální rezistence a tichého zotavování – jako dílna lidskosti v časech, kdy je nejvíce ohrožena.

Od humanizující dimenze krize se přesouváme k humanizující síle volnočasových aktivit. Jiří Pospíšil a Ivana Olecká v textu *Value and Demographic Characteristics of the Czech Population Engaged in Humanities-Oriented Leisure Activities: A Challenge for Values Education and Social Security* analyzují vztah mezi účastí na humanitně orientovaných volnočasových činnostech a hodnotovými preferencemi. Jejich reprezentativní výzkum potvrzuje, že takové aktivity nejsou pouze zálibou, ale významně podporují kultivaci hodnot, jež můžeme označit za páteř pedagogické humanizace – mír, spravedlnost, odpovědnost či lidskost. Autoři ukazují, že volný čas může být mocným prostorem pro nenásilnou formaci osobnosti, pro budování hodnotového světa, který následně ovlivňuje život společnosti. Zatímco předchozí texty se věnují různým kontextům současného člověka, studie *Character Formation of Generation Z in Christian Religious Education Through Spiritual Formation* (Imanuel Herman Prawiromaruto, Kalis Stevanus, Thomas Pentury, Alvonce Poluan a Tan Lie-lie) tematizuje jednu konkrétní generaci – generaci Z. Autoři ukazují, jak digitální prostředí utváří identitu příslušníků této generace a jak duchovní formace může pomoci kultivovat jejich hodnoty a charakter. V textu rezonuje otázka, zda je možné v prostředí digitální permanentní přítomnosti vychovávat k lidskosti – a jak mohou náboženské a vzdělávací instituce nabídnout protiváhu rychlosti, fragmentaci a zahlcení.

Sekci *Varia* otevírá Silvie Ročovská studií *Etika v praxi mediátora*. Mediace je zde nahlížena jako profese pohybující se v prostoru hodnotových napětí, vyžadující citlivou etickou reflexi. Text propojuje dokumentární analýzu s autorčinou profesní zkušeností, ukazuje dilemata vznikající při rodinné mediaci a nabízí praktické orientační body pro eticky zodpovědné rozhodování. Na závěr se v recenzi Lucie Kolářové na knihu Sarah Jaquette Ray *Průvodce klimatickou úzkostí* znovu objevuje motiv lidskosti v časech globálních ohrožení – tentokrát ve vztahu k environmentálnímu strachu a možnostem resilience.

Doufáme, že toto číslo nabídne čtenářům nejen odborné podněty, ale také povzbuzení k přemýšlení o tom, co znamená být člověkem v současném světě – a jak může výchova tuto lidskost chránit, obnovovat a tvořivě rozvíjet.

Za celý redakční kolektiv Vám přejeme inspirativní čtení.

Markéta Kropíková, Michal Opatrný
(koeditoři čísla)